

Dr. Oana A. MOTICA

**FUNDAMENTUL RĂSPUNDERII CIVILE
PENTRU FAPTA MINORULUI ȘI A CELUI
PUS SUB INTERDICȚIE
JUDECĂTOREASCĂ**

Universul Juridic

București

-2012-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2012, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MOTICA, OANA A.

**Fundamentul răspunderii civile pentru fapta minorului și
a celui pus sub interdicție judecătorească / dr. Oana A. Motica.**

- București : Universul Juridic, 2012

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-808-7

343.224.1

REDACTIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL telefon: **021.314.93.15; 0726.990.184**

DISTRIBUȚIE: tel./fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

CAPITOLUL 1

NOȚIUNEA, FELURILE, FUNDAMENTUL ȘI CONDIȚIILE GENERALE ALE RĂSPUNDERII CIVILE DELICTUALE

1. Noțiunea răspunderii civile delictuale

„Caracteristica răspunderii civile este de a restabili, pe cât de exact posibil, echilibrul distrus prin daună și de a-l repune pe cel vătămat, pe cheltuiala celui responsabil, în situația în care s-ar fi găsit dacă actul care a produs dauna nu ar fi avut loc”¹.

Într-o accepțiune extinsă, răspunderea civilă constă în obligația stabilită de lege în sarcina unei persoane, de a repara prejudiciul suferit de o altă persoană².

În termeni mai tehnici, răspunderea civilă se traduce printr-o datorie de reparație care îi incumbă autorului în profitul victimei. Această reparație constă cel mai frecvent în alocarea de daune-interese, ea luând mai rar, din rațiuni de ordin practic, forma unei reparații în natură.

Răspunderea poate rezulta din neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a unui contract, caz în care se va lua în discuție *răspunderea civilă contractuală*. Dimpotrivă, *răspunderea civilă delictuală* sau *extra-contractuală*³ intervine atunci când prejudiciul

---

¹ Ph. le Tourneau, *Droit de la responsabilité et des contrats*, 6e édition, Dalloz, Paris, 2006, nr. 1309, p. 367. Formularea aparține lui R. Savatier și a fost preluată de instanțele franceze, fiind citată în numeroase sentințe: Cass. 2e civ., 9 iul. 1981; Cas 1e civ., 30 mai 1995; C. A. Grenoble, 7 oct. 1997.

² A se vedea J. Flour, J.-L. Aubert, E. Savaux, *Les obligations...*, p. 59. Asupra originii cuvântului „răspundere”, a se vedea G. Pignarre, „La responsabilité: débat autour d’une polysémie” in „La responsabilité civile à l’aube du XXIe siècle: bilan prospectif”, *R. F. Ass*, nr. 6bis/2001, p. 10.

³ Noțiunea de răspundere civilă delictuală este contestată de o parte a doctrinei, fiind preferată aceea de răspundere civilă extracontractuală, argumentându-se în primul

cauzat este independent de vreo obligație contractuală care îl leagă pe autor de victimă.

Răspunderea civilă delictuală¹ a fost reglementată în art. 998-1003 ale vechiului Cod civil. Textele art. 998-1002 erau o traducere fidelă a art. 1382-1386 Cod civil francez, iar art. 1003 era inspirat din art. 1156 al Codului civil italian, în fază de proiect în anul 1864, astăzi abrogat.

Noul Cod civil reglementează răspunderea civilă în Cartea a V-a, numită „Despre obligații”, Titlul al II-lea, „Izvoarele obligațiilor”, Capitolul al IV-lea, ce poartă denumirea „Răspunderea civilă”, între art. 1349-1395. Capitolul la care ne referim cuprinde șase secțiuni:

Prima secțiune, denumită „Dispoziții generale” cuprinde două articole care reglementează, primul răspunderea delictuală, cel de-al doilea răspunderea contractuală.

Cea de-a doua secțiune, „Cauze exoneratoare de răspundere” tratează pe lângă evidentele cauze exoneratoare de răspundere (forța majoră, cazul fortuit, fapta victimei etc.) și clauzele valabile de excludere sau limitare a răspunderii civile.

---

rând că locul delictului (adică al prejudiciului cauzat în mod intenționat) este de mult timp unul rezidual (a se vedea, în acest sens, Ph. Brun, *Responsabilité civile extra-contractuelle...*, p. 15). Același autor susține că „această noțiune (n.n. delictul), în pofida încercăturii sale simbolice, nu mai redă de mult timp realitățile dreptului pozitiv”. De asemenea, „nu trebuie să pierdem din vedere faptul că principalele regimuri speciale de răspundere civilă în vigoare nu mai țin nici de delict, nici de cvasi-delict, în măsura în care caracteristica lor principală este tocmai aceea de a consacra o răspundere „auto-nomă”, care transcende distincția Codului civil între delict și contract”.

În acest sens, s-a afirmat că „răspunderea civilă delictuală ar trebui numită răspundere civilă extracontractuală” (G. Marty, P. Raynaud, *Droit civil*. T. II, vol. 1, *Les obligations*. *Les sources*, 2e édition, Sirey, Paris, 1988, p. 505).

¹ Vechiul Cod civil distingea între delictul civil (faptă ilicită săvârșită cu intenție) și cvasidelict (faptă ilicită săvârșită din culpă propriu-zisă, adică prin imprudență ori neglijență), distincția fiind considerată „inutilă și cu totul lipsită de interes” (R.I. Motica, E. Lupan, *Teoria generală a obligațiilor civile*, Lumina Lex, București, 2005, p. 412). Principiile și normele răspunderii civile delictuale (sau extracontractuale) vor fi aplicabile în toate situațiile în care s-a cauzat un prejudiciu printr-o faptă ilicită extracontractuală, aceasta fiind definită ca acea conduită prin care se încalcă obligația de a nu aduce atingere drepturilor și intereselor legitime ale celorlalte persoane, cât și neexecutarea *lato sensu* a obligațiilor născute dintr-o faptă licită și dintr-un act juridic unilateral (L. Pop, *Răspunderea civilă*, Alma Mater Timisiensis, Mirton, Timișoara 2001, p. 46).

Următoarele secțiuni din capitolul despre care facem vorbire cuprind dispoziții legale aplicabile răspunderii civile delictuale, astfel: secțiunea a treia – „Răspunderea pentru fapta proprie”; secțiunea a patra – „Răspunderea pentru fapta altuia”; secțiunea a cincea – „Răspunderea pentru prejudiciul cauzat de animale sau de lucruri”, iar secțiunea a șasea – „Repararea prejudiciului în cazul răspunderii delictuale”.

Organizarea textelor ce reglementează răspunderea civilă nu diferă în mod radical de vechiul Cod, ci, așa cum observă și prof. Liviu Pop, „în cuprinsul lor (al textelor – n.n.) se obiectivează construcția teoretică a doctrinei noastre de specialitate din ultimele decenii [...], construcție ce aparține școlii juridice din București. Și cum majoritatea redactorilor acestor texte provin din aceeași școală, este firesc să fie influențați și chiar determinați de opiniile foștilor magiștri”¹.

2. Felurile răspunderii civile delictuale

Răspunderea civilă delictuală cuprinde următoarele tipuri²:

A. *Răspundere civilă delictuală pentru fapta proprie*, reglementată de art. 998-999 din vechiul Cod civil, care consacrau regula de principiu că fiecare persoană răspunde numai pentru faptele sale proprii, este reglementată în noul Cod civil în secțiunea a treia a capitolului al IV-lea: „Răspunderea civilă”, în textele art. 1357-1371.

B. *Răspundere pentru fapta altei persoane*. Deoarece principiul răspunderii pentru fapta proprie s-a dovedit a fi insuficient, vechiul Cod civil a instituit o răspundere complementară, indirectă, văzută ca o modalitate de ocrotire a intereselor victimei. Această răspundere era văzută, în mod clasic, a fi de trei feluri:

a. *răspunderea părinților* pentru faptele ilicite săvârșite de copiii lor minori [art. 1000 alin. (2) și (5) vechiul Cod civil];

b. *răspunderea institutorilor și meșteșugarilor* pentru prejudiciile cauzate de elevii și ucenicii aflați sub supravegherea lor [art. 1000 alin. (4) și (5) vechiul Cod civil];

---

¹ L. Pop, *Tabloul general al răspunderii civile în textele noului Cod civil*, în *Revista Română de Drept* nr. 1/2010, p. 153.

² A se vedea în acest sens I. Dogaru, P. Drăghici, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, All Beck, București, 2002, p. 199-201.

c. *răspunderea comitenților* pentru prejudiciile cauzate de prepușii lor [art. 1000 alin. (3) vechiul Cod civil].

În noul Cod civil, răspunderea pentru fapta altei persoane este reglementată în Cartea a V-a, Titlul al II-lea, Capitolul al IV-lea, Secțiunea a IV-a, art. 1372-1374, organizarea acestei secțiuni diferind în mod substanțial de partea corespunzătoare din vechiul Cod. Secțiunea a IV-a reglementează două cazuri de răspundere pentru fapta altuia:

a. art. 1372 instituie un principiu de răspundere pentru prejudiciul cauzat altuia de către un minor sau de către o persoană pusă sub interdicție, în sarcina celui care, în temeiul legii, al unui contract ori a unei hotărâri judecătorești avea obligația să-l supravegheze pe autorul faptei prejudiciabile;

b. art. 1373 prevede răspunderea comitenților pentru prejudiciile cauzate de faptele ilicite ale prepușilor.

Regulile conform cărora se va soluționa concursul între răspunderea diferitelor persoane pentru faptele altora, respectiv între răspunderea părinților și altor persoane cărora le incumbă obligația de supraveghere a autorului prejudiciului, minor sau persoană pusă sub interdicție judecătorească, precum și între răspunderea acestora și cea a comitentului pentru fapta prepusului minor sunt enunțate în art. 1374.

C. *Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de lucruri, animale și ruina edificiului.* Această răspundere a fost instituită ca urmare a faptului că o persoană poate fi prejudiciată fără a exista o faptă a omului, de un lucru, un animal sau de ruina unui edificiu. În acest caz nu ne aflăm în prezența unei responsabilități indirecte, fiind vorba despre o răspundere directă a celui care are paza juridică a lucrului, animalului sau este proprietarul edificiului. Și acest fel de răspundere a fost clasificată de vechiul Cod în trei tipuri, care se regăsesc și în noul Cod civil:

a. *răspunderea persoanei pentru prejudiciile cauzate de lucruri aflate în paza sa juridică* [art. 1000 alin. (1) vechiul Cod civil, art. 1375 noul Cod civil];

b. *răspunderea pentru prejudiciile cauzate de animale aflate în paza juridică a unei persoane* (art. 1001 vechiul Cod civil, art. 1376 noul Cod civil);

c. *răspunderea proprietarului unui edificiu* pentru prejudiciile cauzate de ruina edificiului (art. 1002 vechiul Cod civil, art. 1378 noul Cod civil).

3. Fundamentul răspunderii civile

„C'est grande folie de vouloir tout expliquer en histoire par un principe unique” (P. Gaxotte)¹.

Vom aborda chestiunea fundamentului răspunderii civile² în doi timpi: într-o primă etapă, vom prezenta teoria culpei în opoziție cu teoria riscului (3.1), urmând ca în continuare să prezentăm celelalte concepții de referință care au fost propuse în materie (3.2), dintre care, în special, merită amintită teoria garanției. Vom discuta mai apoi, într-o manieră succintă, fundamentul răspunderii civile în dreptul român actual (3.3).

3.1. *Culpa și riscul: două abordări diametral opuse*

Într-un sistem juridic atât de „puternic influențat de morala creștină”³, cum a fost cel francez, „sistem care nu a început decât târziu să disocieze reparația de represiune”⁴, culpa, în mod evident, a ocupat un loc preponderent, atât în texte, cât și în gândirea juridică (3.1.1). Însă bulversările socio-economice care au marcat sfârșitul

---

¹ Este o nebulie să vrei a explica totul în istorie printr-un principiu unic.

² A se vedea P. Esmein, *La faute et sa place dans la responsabilité civile*, R.T.D.civ., 1949, p. 481 și urm.; L. Bach, *Réflexions sur le problème du fondement de la responsabilité civile en droit français*, R.T.D.civ., 1977, p. 13 și urm.; *ibidem* p. 221 și urm.; Y. Lambert-Faivre, *L'éthique de la responsabilité*, R.T.D.civ., 1998, p. 1 și urm.; A. Sériaux, *Quel(s) fondement(s)?*, in „La responsabilité civile a l'aube du XXIe siècle: bilan prospectif”, Resp. Civ. et Ass., h.s., iunie 2001, p. 58 și urm.; P. Tercier, *Quelques considérations sur les fondements de la responsabilité civile*, Rev. de droit suisse, 1976, p. 1 și urm. A se vedea, de asemenea, L. Pop, *Încercare de sinteză a evoluției principalelor teorii cu privire la fundamentul răspunderii civile delictuale*, Studia. Judisprudentia nr. 2/1986, p. 41-57.

³ Ph. Brun, *Responsabilité civile extracontractuelle...*, p. 88.

⁴ *Ibidem*.

secolului al XIX-lea au repus în cauză această concepție tradițională a instituției răspunderii civile delictuale: dezvoltarea puterii solidarismului a fost tradusă în materie prin teoria riscului (3.1.2).

3.1.1. *Culpa în concepția clasică a răspunderii civile*

Influența gândirii creștine, perceptibilă în ansamblul Codului civil francez din 1804 (implicit și în ansamblul Codului civil român), este pregnantă în materia răspunderii civile delictuale¹.

Deși cazurile de răspundere enumerate în vechiul Cod civil nu presupun, toate, existența unei culpe, aceasta din urmă este, în mod evident, percepută ca fiind „unica justificare, singurul fundament acceptabil al răspunderii civile”²: textele art. 998-999 sunt ilustrarea directă a acestei idei, iar următoarele, în pofida faptului că sunt formulate în termeni mai neutri, sunt totuși interpretate unanim ca fiind aplicațiile unui principiu general al răspunderii pentru culpă³.

Concepția subiectivă a fost apărută cu pasiune în secolele al XIX-lea și al XX-lea de asalturile unei părți a doctrinei care stigmatiza inechitatea unui sistem ce le priva pe victimele accidentelor de orice reparație, partizanii culpei – dintre care Planiol este unul dintre cei mai cunoscuți – invocând faptul că cercetarea culpei este pentru judecător

---

¹ Asupra contribuției dreptului canonic la teoria generală a răspunderii, a se vedea A. Tunc, *La responsabilité civile*, Economica, 2e édition, 1989, nr. 58, p. 53; G. Ripert, *La règle morale dans les obligations civiles*, Paris, 1949, 4e édition, reprint LGDJ, nr. 112, p. 198.

² Ph. Brun, *Responsabilité civile extracontractuelle...*, p. 89.

³ Filosofia răspunderii civile delictuale din punctul de vedere al Codului civil francez, din care se inspiră cel român, a fost rezumată în faimoasa formulare a tribunalului Tarrille (*Discours devant le Corps Législatif*, Fenet, T. XIII, p. 488): „Pentru ca prejudiciul să trebuiască a fi reparat, el trebuie să fie efectul unui comportament culpabil sau imprudent din partea cuiva: dacă nu poate fi atribuit acestei cauze, prejudiciul nu este decât opera sorții, ale cărei riscuri oricine trebuie să le suporte; [...] acestui principiu i se supune răspunderea proprietarului relativ la prejudiciile cauzate de animale sau de ruina edificiului [...]. Acestui principiu i se supune și răspunderea [...] părinților și comitenților”.

un veritabil reflex, dictat de bunul simț și că „orice caz de răspundere fără culpă, dacă ar fi realmente admis, ar însemna o injustiție socială” comparabilă cu ceea ce înseamnă în dreptul penal „condamnarea unui inocent”¹ în timp ce Ripert, pe de altă parte, nega victimei unui accident dreptul de a cere reparație².

Conform acestei teorii, răspunderea civilă este o sancțiune specifică³ de drept civil cu caracter reparator, aplicabilă doar în cazul săvârșirii de fapte ilicite cauzatoare de prejudicii. Se poate observa, astfel, că pentru a putea fi angajată, ea trebuie să se întemeieze pe culpa autorului faptei, este condiționată de atitudinea psihică a autorului sau a persoanei răspunzătoare față de consecințele faptei prejudiciabile⁴.

Această culpă trebuie să fie dovedită de către victimă, cerință care antrenează multiple dificultăți, pentru depășirea cărora, tot pe terenul concepției subiective, culpa a fost considerată uneori ca fiind prezumată de lege: astfel, este suficient ca victima să probeze celelalte condiții obiective ale răspunderii, pentru ca cel chemat a răspunde să fie prezumat în culpă (ne referim la ipotezele răspunderii pentru fapta altuia, pentru lucruri, pentru animale și pentru ruina edificiului). Grație acestor construcții juridice (a prezumțiilor de culpă) răspunderea delictuală a putut fi considerată o perioadă lungă de timp ca fiind esențialmente subiectivă, chiar și în situațiile în care individului nu i se putea aduce niciun reproș.

---

¹ „Du fondement de la responsabilité”, Rev. Crit. 1905, p. 277, *apud* Ph. Brun, *Responsabilité civile extracontractuelle...*, nota 16, p. 89.

² „Se pretinde că atunci când s-a produs un prejudiciu, problema care se pune este una care se referă la atribuire: a nu admite dreptul la reparație ar însemna a lovi în victimă; de ce în victimă mai degrabă decât în autorul prejudiciului? În realitate, alegerea a fost făcută de forța obscură a destinului” (G. Ripert, *op. cit.*, nr. 116, p. 211).

³ M. Eliescu, *op. cit.*, p. 28-29; C. Stătescu, C. Bârsan, *op. cit.*, p. 135-136; I. Adam, *op. cit.*, p. 250-251.

⁴ Tr. Ionașcu, E.A. Barasch, *Răspunderea civilă delictuală – culpa element necesar al răspunderii*, în S.C.J. nr. 1/1970, p. 27-30; M. Planiol, G. Ripert, *Traité élémentaire de droit civil*, vol. II, Paris, p. 310; J. Carbonnier, *Droit civil. Les biens et les obligations*, tome II, Presses universitaires de France, 1957, p. 571.

Această concepție tradițională asupra răspunderii civile a avut partizani¹ pe tot parcursul secolului al XX-lea și mai are și astăzi².

Pe o poziție intermediară între autorii care susțin menținerea teoriei culpei și cei care pretind eradicarea acesteia, se situează cei care pretind substituirea criteriului culpei cu un altul: cel al actului normal sau anormal. Însă – s-a spus – a cerceta dacă un act este normal sau anormal este deseori același lucru cu a cerceta dacă este culpabil sau non-culpabil, culpa constând, de fapt, în a te comporta altfel decât un individ avizat³, deci a te comporta anormal. Avem de a face, astfel, cu o întoarcere mascată la noțiunea de culpă.

---

¹ Dintre care cei mai importanți sunt Henri și Léon Mazeaud. Doctrina lor este apărută încă și astăzi de profesorul Chabas (H.L.J. Mazeaud, F. Chabas, *Obligations. Théorie générale*. 9e édition, par F. Chabas, T. II, vol. 1, Montchrestien, Paris, nr. 428 și urm, p. 437 și urm.).

² A se vedea, de asemenea, pentru o analiză a fundamentului răspunderii civile delictuale Ph. Malaurie, L. Aynès, Ph. Stoffel-Munck, *Les obligations*, 2e édition, Defrénois, Paris, 2005, nr.24 și urm, p. 12 și urm.; M. Fabre-Magnan, *Les obligations*, PUF, Paris, 2004, p. 664 și urm; B. Starck, H. Roland, L. Boyer, *op. cit.*, nr. 44 și urm, p. 30 și urm.; F. Terré, Ph. Simler, Y. Lequette, *Droit civil. Les obligations*, 9e édition, Dalloz, Paris, nr. 682 și urm., p. 669 și urm.; P. Canin, *Droit civil. Les obligations*, 2e édition, Hachette, Paris, 2005, p. 90-91; G. Yildirim, *Droit des obligations*, Paris, 2006, fiche 30; A. Bénabent, *Les obligations*, 10e édition, Montchrestien, Paris, 2005, nr. 538 și urm., p. 369 și urm.; V. Toulet, *Droit civil. Les obligations*, Paradigme, Orléans, 2006, p. 311-313; J. Flour, J-L. Aubert, E. Savaux, *Les obligations...*, nr. 64 și urm, p. 63 și urm.; H.L.J. Mazeaud, F. Chabas, *Obligations...*, nr. 426 și urm., p. 437 și urm.; Ph. Brun, *Responsabilité civile extracontractuelle...*, nr. 160 și urm., p. 87 și urm.; Ph. le Tourneau, *Droit de la responsabilité...*, nr. 18 și urm, p. 10 și urm; G. Viney, P. Jourdain *Traité de droit civil. Les conditions de la responsabilité*, sous la direction de J. Ghestin, 2e édition, L.G.D.J., Paris, 1998, T. I, nr. 48 și urm., p. 80 și urm.; J. Carbonnier, *Les obligations*, T. IV, P.U.F., Paris, 1969, p. 293 și urm.; A. Colin, H. Capitant, *Cours élémentaire de droit civil français*, T. II, 4e édition, Dalloz, Paris, 1924, p. 366 și urm.; L. Julliot de la Morandière, *Précis de droit civil*, T. II, 4e édition, Dalloz, Paris, 1966, nr. 577 și urm., p. 314 și urm.; A. Bénabent, *Droit civil. Les obligations*, 3e édition, Montchrestien, Paris, 1991, nr. 388 și urm., p. 213 și urm.; B. Starck, *Droit civil. Obligations*, Librairies Techniques, Paris, 1972, nr. 27 și urm., p. 20 și urm.; R. Cabrillac, *Droit des obligations*, 3e édition, Dalloz, Paris, 1998, nr. 217 și urm, p. 155 și urm.; G. Marty, P. Raynaud, *Les obligations*, T. II, vol.1, Sirey, Paris, 1962, nr. 369 și urm., p. 339 și urm.

³ Culpă este o eroare de conduită care nu ar fi fost comisă de o persoană avizată, pusă în aceleași circumstanțe „externe”ca și pârâțul. (H.L.J. Mazeaud, F. Chabas, *Obligations...*, nr. 453, p. 466).